

HERALDISK TIDSSKRIFT

1962 • BIND 1 • NR 5 • SIDE 190-192

En korsridders seglstampe
Af O. H. M. Baron Haxthausen

SOCIETAS HERALDICA SCANDINAVICA

Heraldisk Selskab • Heraldinen Seura • Skjaldfræðafélagið

Heraldisk Selskap • Heraldiska Sällskapet

En Korsridders Seglstampe

Af O. H. M. Baron Haxthausen

UNDER MIT ophold som militær FN-observatør i Palæstina opdagede jeg en dag i 1959 en seglstampe i en lille antikvitetshandel i Jerusalem.

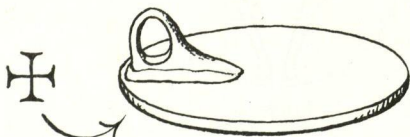
Antikvitetshandleren kunne (eller ville?) kun oplyse, at genstanden var fundet »et eller andet sted« i nærheden af byen. Præcist hvor og af hvem var det mig af forskellige grunde umuligt at få at vide. Til mit held var hverken han eller jeg selv på daværende tidspunkt klar over stampens sjældenhed, og jeg erhvervede den til en meget rimelig pris.

Først for nylig er det lykkedes mig at få samlet så mange oplysninger, at jeg nu finder en offentliggørelse både forsvarelig og påkrævet.

Det er en rund bronzestampe med en diameter på 37 mm og en tykkelse på 2 mm (figur 2). På bagsiden er loddet et simpelt lille øje i samme ende som korset (figur 1). Skriftranden begrænses af to smalle striber. Omskriften skal læses således:

S(igillum) FRERE ODES DE MON(S)

FRERE angiver, at stampens ejer var »broder« i en af de militære ordener, Tempelherrerne eller Hospitaliterne. Da ikke enhver lægbroder besad en

1. Bagsiden af Frère Odes de Mons' stampe.

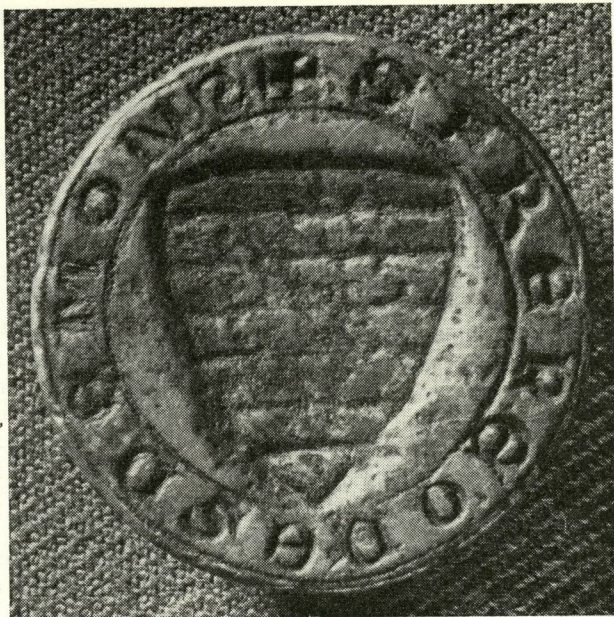
stampe, har denne mand mindst været ridder.

Det bemærkes, at der er anvendt den franske form, *frère*. Det latinske *frater* er nok ældre og mere almindeligt, men *frère* træffes sideløbende i hvert fald fra omkring 1250. Man kan ikke sige, at nogle af ordenerne fortrinsvis har anvendt den ene eller den anden form, men man kan regne med, at personer, der anvender formen *frère* i deres segl, normalt har været fransktalende.

ODES er navnet, et almindeligt mandnavn der også kendes i formerne *Odo*, *Eudes*, *Ostes*, *Otes* og senere *Otto*.

MON(S) er sikkert byen *Mons* (Bergen) i Flandern (Hainaut). Det kunne ellers også være en abbreviation for et stednavn muligvis begyndende med *Mont*-. Det spejlvendte S kan nemlig enten blot være en »trykkefejl« for et S, eller det kan være et særligt abbreviations tegn, der ofte indeholder et T. Endelig kan S'et være spejlvendt med vilje for – sammen med S'et hvormed legenden begynder – at skabe symmetri omkring korset.

Fra hele den latinske orient kendes i dag henved 300 segl, og ca. 25 stamper er bevarede. Kun få af disse segl og stamper er imidlertid af den heraldiske type og af dem er der, så vidt jeg ved, kun endnu een stampe, der med sikkerhed kan føres tilbage til selve Palæstina på korsfarertiden. Det drejer sig igen om en rund bronze stampe (figur 3). Den blev fundet ved Château Pèlerin på kysten lidt syd for Karmel

2. Frère Odes de Mons' stampe. Billedet er spejlvendt for at lette læsningen af omskriften og give et indtryk af, hvorledes et segl ville se ud. (Foto: Lennart Larsen, Nationalmuseet).

bjerg i 1930. Denne borg blev bygget i 1218 af Tempelherrerne med hjælp af Den Tyske Orden og andre, og den blev forladt i 1291.

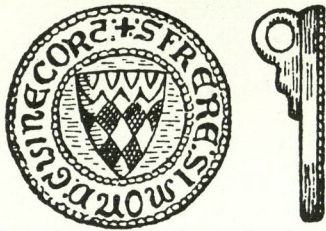
Simon d'Guinecort må derfor have levet på et tidspunkt mellem 1218 og 1291, og man formoder, at han var Tempelherre. Som man vil se, ligner de to stamper hinanden på flere punkter. Denne lighed indicerer i sig selv ikke, at Odes også var Tempelherre, men den støtter en datering af hans stampe til samme tidsrum.

Jerusalem var i korsfarernes besiddelse fra 1099 til 1187 og senere igen fra 1228 til 1244. I 1244 erobredes byen af Kwarismianer Tyrkerne. Om forholdene for de kristne i byen efter dette år vides ikke meget. Præster og munke har således sikkert kun med besvær, fare og afbrydelser kunnet udføre tjeneste ved kirkerne, og det er tvivlsomt, om pilgrimme i større tal kunne besøge de hellige steder førend

omkring midten af 1300-tallet. (Jfr. Valdemar Atterdags Jerusalemsfærd 1347).

Selv om stampens stil peger mod perioden 1250–1350, vil jeg anse det for mest sandsynligt, at den må stamme fra tiden 1228–1244 og muligvis er gået tabt under kampene dette sidste år. Tempelherrerne havde kommandoen i Jerusalem på denne tid, og Tempelherrerne havde ganske særlige traditionsrige forbindelser med Flandern. Af disse grunde er det sandsynligt, at Odes også tilhørte denne orden.

Men nu til den egentlige heraldik. Skjoldet er 6 gange tværdelt – et meget almindeligt våben, om hvilket der næsten ikke er andet at sige, end at det i sin natur forudsætter tinkturer for overhovedet at give nogen »mening«. Med et så gammelt segl er det svært at afgøre, om man skal lægge vægt på antallet af tværdelinger eller

3. Frère Simon d'Guinecorts stampe.

bjælker, eller om man blot skal opfatte feltet som »tværtribet«. Måske bør det dog nævnes, at den berømte flanderske slægt *Croy* førte: i sølv, tre røde bjælker.

Ved en nærmere betragtning af billedningen aner man, at der er mere i skjoldet end tværdelinger og tilfældige mærker af »tidens tand«; jeg er tilbøjelig til at mene, at det må være en (mod sinister vendt?) kronet løve. Fra det nordlige Frankrig og Flandern kendes flere våbener visende tværdelinger belagt med en løve. Som eksempel kan nævnes *Luxembourgs* våben.

Det vil her bemærkes, at figuren ikke bryder tværlinierne. Der er grund til at tro, at vi her står overfor en heraldisk kuriositet — en såkaldt »skygge«.

En »skygge af en løve«, på fransk *un lion en ombre* eller *une ombre de lion*, er en løvefigur af samme tinktur som det felt (eller de felter) den står i; det er derfor kun omridset af figuren der ses. Dette omrids vil i farvede gengivelser, medmindre andet udtrykkeligt nævnes i blasoneringen, fremtræde som en tynd sort streg. Fænomenet kendes næsten kun i forbindelse med løver, og er i øvrigt næppe noget oprindeligt i et våben, snarere en senere tilføjelse, f. eks. en hæders-augmentation eller en brisure.

Heraldiske skygger kendes tidligst netop fra egnen ved Mons, hvor der fra ca. år 1275 omkring slægten *Trazegnies* grupperer sig en del våbener med skygge-løver. Skjoldfeltet i denne gruppe er imidlertid altid flere gange *skrådelt*. Fra samme egn kendes endnu en gruppe med en skygge-løve, nemlig *Courtrasin-gruppen*. »Baggrunden« i feltet er her 3 eller 4 sparrer.

Hvis min datering af Mons-stampen er rigtig, er skyggevåbenernes fremkomst hermed rykket tilbage til omkring år 1244, og samtidig er konstateret tilstedeværelsen af et hidtil ukendt skygge-våben, nemlig løven på et flere gange tværdelt felt. Men da det endnu ikke er lykkedes mig at få *Odes fra Mons* helt præcist placeret, understreger jeg, at ovenstående kun er en hypotese.

For tilskyndelse og værdifulde oplysninger ønsker jeg specielt at takke:

C. W. Scott-Giles, Esq., Fitzalan Pursuivant Extry.,

British Museum, Department of Manuscripts,

The Hon. Sir Steven Runciman og Reklamechef Jan Rancke.

For dem som vil vide mere om den heraldiske skygge hidsættes — ved Dr. Ole Rostocks hjælp — en lille litteraturliste:

H. Stanford London: *The Ghost or Shadow as a Charge in Heraldry*, *Archaeologia* Vol. 93, Oxford 1949, p. 125-49 + 2 plancher (52 illustrationer).

D. L. Galbreath: *Manuel du Blason*, Lausanne 1942, p. 89, 90, 92.

Julian Franklyn: *Shield and Crest*, London 1960, p. 270-71.

[DA] Dette materiale er beskyttet af ophavsret. Det kan downloades, lagres og udskrives til personlig brug og til ikke-kommerciel brug i forbindelse med undervisning og forskning. Bearbejdning, tilgængeliggørelse samt fremstilling af kopier er ellers kun tilladt i det omfang, der følger af lov eller aftale.

[NO] Dette materialet er beskyttet av opphavsrett. Det kan lastes ned, lagres og skrives ut for personlig bruk og for ikke-kommersiell bruk i forbindelse med undervisning og forskning. Bearbeidning, tilgjengeliggjøring og fremstilling av kopier er ellers bare tillatt i den grad som følger av lov eller avtale.

[SV] Detta material är skyddat av upphovsrätt. Det får laddas ned, sparas och skrivas ut för enskilt bruk samt för icke-kommersiellt bruk i samband med undervisning och forskning. Bearbetning, tillgängliggörande samt framställning av kopior är i övrigt bara tillåtet i den utsträckning som följer av lag eller avtal.

[EN] This material is protected by copyright. It may be downloaded, saved and printed for personal use and for non-commercial use in connection with teaching and research. Altering, making it available or producing copies is otherwise only permitted to the extent that follows from law or contract.